

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN TÜKENMİŞLİK VE YABANCILAŞMA DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ*

Songül TÜMKAYA**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin tükenmişlik ile yabancılaşma düzeyleri arasında cinsiyet ve sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemektir. Ayrıca öğrencilerinin tükenmişlik ile yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişki de belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma 2014-2015 öğretim yılında Çukurova Üniversitesi, Sınıf Öğretmenliği Lisans Programında öğrenim gören 112'si kız, 97'si erkek olmak üzere toplam 209 birinci ve dördüncü sınıf öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırmada Tükenmişlik Ölçeği Kısa Versiyonu ve Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği kullanılmıştır. Toplanan veriler t-testi ve Pearson momentler çarpımı korelasyonu teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerden 54'ünün (%25.8) tükenmişlik puanlarının çok düşük olduğu, 75'inin (%35.9) tükenmişlik tehlikesi yaşadığı, 56'sının (%26.8) tükenmişlik yaşadığı, 22'sinin (%10.5) ciddi düzeyde tükenmişlik yaşadığı ve 2'sinin (%1.0) profesyonel yardıma ihtiyacı olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin tükenmişlik ve yabancılaşma düzeyleri cinsiyete ve sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Sonuçlardan erkek ve dördüncü sınıf öğrencilerinin tükenmişlik ile yabancılaşma düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Tükenmişlik ve yabancılaşma arasında ise orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler : Sınıf öğretmenliği, Tükenmişlik, Yabancılaşma

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate if there is a significant difference according to gender and class level variables on the alienation and burnout of classroom teaching students. Furthermore, the relationship between alienation and burnout levels of students have been tried to be determined. The research was conducted with

* Çukurova Üniversitesi BAP Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen bu araştırma "Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Amaçları, Yabancılaşma ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki" konulu proje çalışmasından üretilmiştir.

** Prof.Dr., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, stumkaya@cu.edu.tr

112 women and 97 men with a total of 209 Cukurova University 1st to 4th year students studying class teaching in the academic year of 2014-2015. In the study “The Burnout Measure Short Version” and “Student Alienation Scale” is used. The data collected has been analysed using t-test and the Pearson moments correlation technique. The analysis results in students from 54 (25.8%) as the burnout is very low, at 75 (35.9%) experienced burnout danger, 56 of (26.8%) experienced burnout, 22 of them (10.5%) and serious burnout lived and 2 (1.0%) were determined to be in need of professional help. The alienation and burnout level of students shows significant difference due to gender and class level. Students alienation and burnout levels showed a significant difference according to gender and class. Results from the men's burnout and fourth grade students were found to have higher levels of alienation. The alienation between burnout and a positive correlation was found in medium level.

Keywords: Classroom teacher, Burnout, Alienation

Giriş

Baskı ve stresin yoğun olarak yaşanması sonucu meydana gelen bir durum olarak tanımlanan tükenmişlik, ilk kez Freudenberger (1974) tarafından ele alınmış ve Maslach'ın (1976) çalışmaları ile birlikte yaygın olarak kullanılan bir kavram hâline gelmiştir. Başlangıçta bireylerle yüz yüze iletişim gerektiren sağlık, eğitim ve sosyal çalışma gibi meslek gruplarında ele alınan tükenmişlik, sonra diğer meslek alanlarında da incelenmiştir (Schaufeli vd., 2002a). Maslach'a göre tükenmişlik “ işi gereği yoğun duygusal taleplere maruz kalan ve sürekli diğer insanlarla yüz yüze çalışmak durumunda olan kişilerde görülen fiziksel bitkinlik, uzun süreli yorgunluk, çaresizlik ve umutsuzluk duygularının, yapılan işe, hayata ve diğer insanlara olumsuz yansımaları ile oluşan bir sendrom” dur (Ardıç ve Polatçı, 2008:69-96) diye tanımlamıştır.

Tükenmişlik ağırlıklı olarak iş yaşamında çalışıldığı için tükenmişliğin ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlar da daha çok iş yaşamına ilişkin olarak belirlenmiştir. Tükenmişlik kavramı çoğunlukla mesleki yaşam için geliştirilmiş olsa da öğrencinin eğitim yaşamına da uyarlanan bir kavramdır (Jacobs ve Dodd, 2003:). Yapılan işlerin yarattığı bir sorun olarak görülen tükenmişlik öğrenciler için de geçerli bir durum olarak ele alınmaktadır. Schaufeli ve Taris'e (2005) göre, derse katılma, ödev yapma gibi bir takım işler yapan öğrenciler birer çalışan olmasa da yaptıkları aktiviteler psikolojik açıdan birer işidir.

Tükenmişliğin öğrencilere uyarlanması öğrencilerin iş yaşamında olduğu gibi okul yaşamı boyunca da yüksek beklentiler, başarı baskısı gibi çeşitli stres faktörleri ile yüz yüze geliyor olmalarına dayanmaktadır (Salmela-Aro vd., 2009). Son yıllarda

literatürde yeni ele alınan öğrencilerin okul tükenmişliğine ilişkin çalışmalar, öğrencilerin yaşamında okulla ilgili stres düzeylerinde ve stres kaynaklı sağlık sorunlarında artış olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin sahip olduğu kapasiteleri ile onlardan beklentiler arasındaki farklılığın onlarda yarattığı stres sonucunda tükenmişlik kaçınılmaz olmuştur (Frydenberg ve Lewis, 2004; Schrami vd., 2011). Öğrencilerin okuldan ve okulla ilişkili görev ve sorumluluklarından dolayı yaşadıkları stres ve baskı onlarda tükenmişliğin tipik özellikleri olarak görülen duyarsızlaşma, duygusal olarak tükenme ve kendini başarısız algılama durumunu ortaya çıkarabilmektedir. Öğrenci tükenmişliği, ders taleplerinden dolayı tükenmiş hissetme, ders ve çalışmalarından uzaklaşma ve duyarsızlaşma ile akademik alanda yetkin olmama veya değersizlik duygularının hissedilmesi biçiminde yaşanan bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Schaufeli vd., 2002a, 464-481). Bu durum da, öğrencilerin ders motivasyonlarının düşmesine, okulla daha az ilgilenmelerine dolayısıyla devamsızlık yapmaya başlamalarına ve hatta okulu bırakmalarına yol açmaktadır (Yang ve Farn, 2005).

Son yıllarda yapılan araştırmaların arttığı öğrenci tükenmişliği konusunun birçok farklı değişken açısından incelendiği göze çarpmaktadır. Öğrenci tükenmişliği ile birlikte incelenen değişkenlerin; motivasyon(Aypay ve Eryılmaz, 2011a; Pisarik, 2009) okul bağlılığı (Bilge vd., 2014),sosyal anksiyete bozukluğu (Memiş, 2011; Shirom ve Ezrach, 2003), akademik başarı (Balkıs vd., 2011; Salmelo-Aro vd., 2008; Yang, 2004; Çapulcuoğlu ve Gündüz, 2013b), stresle başa çıkma, sınav kaygısı, akademik yetkinlik ve anne-baba tutumları (Çapulcuoğlu ve Gündüz, 2013a),algılanan sosyal destek, mükemmeliyetçilik ve stres (Çam vd., 2014; Zhang vd., 2007), eğitim stresi ve benlik saygısı (Özdemir ve Özdemir, 2015; Dahlin vd., 2007), psikolojik belirtiler bağlanma stilleri ve demografik değişkenler (Çapri ve Yedigöz Sönmez, 2013; Salmela-Aro vd., 2009; Simmons vd., 2009; Soncu, 2010), öz yetkinlik (Bask ve Salmelo-Aro, 2012; Schaufeli ve Salanova, 2007), sorumluluk (Schaufeli vd., 2002b; Uludağ ve Yaratana, 2010) gibi çok geniş bir çerçeve içinde ele alındığı söylenebilir.

Eğitimde yabancılaşma olgusu da tükenmişlik gibi öğrencileri doğrudan etkileyen bir sorundur. Yabancılaşma kavramının her disiplinde yansımaları farklılık gösterdiği gibi tanımlamaları da farklılıklar göstermektedir. Genel olarak bakıldığında yabancılaşma kavramı bireyin huzursuzluk duygusu, bireyin toplum içindeki rollerinin anlamsız hale gelmesi, topluma veya sosyal etkinliklere katılımı isteksiz olması ve uyumsuzluk şeklinde ifade edilmiştir (Levin, 1994; Mann, 2001; Case, 2008). Seeman (1959, Akt. Ayık ve Ataş-Akdemir, 2015) tarafından yabancılaşma, güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık, soyutlanmışlık ve kendine yabancılaşma olmak üzere beş boyuta ayrılmıştır. *Güçsüzlük*,

süreci bütünlüğü içerisinde algılayamama, yalnızlaşma ve kendini özüne karşı yabancı hissetme olarak tanımlanabilir. *Anlamsızlık*, bireyin neye, hangi genel doğrulara inanacağını ve bağlanacağını bilememesi halidir. *Kuralsızlık*, toplumsal kuralların belirlediği başarı hedeflerine ulaşmak için toplum tarafından onaylanmayan davranışların benimsenmesidir. *Soyutlanmışlık*, bireyin genel anlamda bulunduğu fiziksel çevreden ya da diğer insanlarla ilişkide bulunmaktan kaçınması ya da bu ilişkiyi en aza indirmesidir. *Kendine Yabancılaşma*, insanın belirli bir davranışının geleceğe yönelik beklentileri ile uyuşmaması durumudur (Tolan,1980, s.127-181).

Eğitimde yabancılaşma, öğrencilerin öğrenme ile ilgili süreçlerden soğuması, uzaklaşması, bu süreçlerin giderek bireylerle anlamsız gelmesi sonucunda öğrenme sürecine duyulan ilginin azalması, eğitimin giderek sıkıcı ve zevksiz bir etkinlik haline gelmesi sonucu ortaya çıkar. Bunların yanı sıra, eğitimde yabancılaşma aynı zamanda öğrencilerin okulda dışlandığını, ayırma tabi tutulduğunu düşünmelerine ve öncelikle de okula, daha sonra kendilerine yabancılaşma hissetmelerine neden olur (Eryılmaz ve Burgaz, 2011). Psikolojik anlamda yabancılaşmış bir birey toplumun içinde kaybolmuştur. Yaşamı artık belirsizdir. Hayatını, bazen bir maddeye bağımlı olarak sürdürür bazen de ruhsal bir amaca adar. Bu bir bakıma kendinden geçme halidir. Bu bilinç kaybı onun bağımlılıklarını da arttırmaktadır (Seeman, 1959, Akt. Şimşek ve Ataş-Akdemir 2015).

Eğitimde yabancılaşma bireylerin bilgidan, öğrenmeden, öğrenmeyle ilgili süreçlerden, soğuması, uzaklaşması, bu süreçlerin giderek bireylerle anlamsız gelmesi, öğrenmeye ve öğretmeye ilginin azalması, eğitimin giderek sıkıcı, monoton ve zevksiz bir etkinlik haline gelmesi gibi öge ve süreçleri içerir. Okula yabancılaşma ile ilgili yapılan çalışmalarda, okulların bürokratik yapısının, kalabalık sınıfların, yoğun ders programı ve yükünün, yönetim yapısının demokratik olmayışının, gerçek hayatla ilişkisi olmayan gereksiz bilgilerin öğretilmeye çalışılmasının, öğretim süreçlerinin dışarıdan belirlenmesinin öğrencilerin okula yabancılaşmalarına sebep olduğu belirtilmektedir (Hascher ve Hagenauer, 2010; Erjem, 2005).

Eğitim alanındaki yabancılaşma ile ilgili çalışmaların farklı öğretim kademelerinde yapıldığı anlaşılmaktadır. Araştırmaların, ilköğretimde (Uzun Yüksek, 2006; Hascher ve Hagenauer, 2010; Yiğit, 2010; Katıtaş, 2012), ortaöğretimde (Sungur, 2013; Türk, 2010) ve yükseköğretimde (Bayhan, 1995; Bekhet vd., 2011; Erimez, 2012; James, 1998; Lewis, 2009; Ataş ve Ayık, 2013; Şimşek ve Ataş-Akdemir, 2015) olmak üzere: öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar, yalnızlık, sosyo-demografik değişkenler, fakülte yaşam niteliği, okul yaşam kalitesi, kurumsal itibar algısı, anne-baba ilişkisi ve sosyal beceri değişkenleri ile ilişkilendirilerek yapıldığı dikkat

çekmiştir (Kocayörük, 2006; Ataş, 2012; Erimez ve Gizir, 2013; Gedik, 2014; Atli vd., 2015; Aydın ve Akar, 2015; Özsarı, 2015).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde öğrencilerde tükenmişlik ve yabancılaşmanın birlikte ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Oysa birbirini etkileyen bu iki durumun öğretmenliğe aday sınıf öğretmenliği öğrencileri için önemi daha da büyüktür. Çünkü bu iki değişken öğrencilerin yalnızca bugünkü yaşamlarında değil daha sonraki mesleki yaşamlarında da başarı, motivasyon ve doyum açısından önemli bir rol oynayacaktır. Belirtilen gerekçelerden yola çıkılarak yapılan bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin tükenmişlik ve yabancılaşma düzeylerinin cinsiyet ve sınıf değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek ve bu iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma sınıf öğretmenliği öğrencilerinin tükenmişlik ve yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği betimsel bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

Araştırmada evreninin tamamına ulaşılmaya çalışılmış ayrıca örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Bu nedenle araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 öğretim yılında Çukurova Üniversitesi, Sınıf Öğretmenliği Lisans Programında öğrenim gören ve uygulamanın yapıldığı gün okulda bulunan birinci ve son sınıf öğrencilerinin tamamı oluşturmuştur. Çalışma grubunda 112'si kız, 97'si erkek; 110'u birinci, 99'u dördüncü sınıfta okuyan toplam 209 öğrenci yer almıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplamak amacıyla Tükenmişlik Ölçeği Kısa Versiyonu (Pines, 2005) ve Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği (Çağlar, 2012) kullanılmıştır.

Tükenmişlik Ölçeği Kısa Versiyonu (The Burnout Measure Short Version –BMS): Tükenmişlik Ölçeği Kısa Versiyonu, Pines(2005) tarafından geliştirilmiş ve 1 (Hiç) ile 7 (Daima) arasında yanıt seçenekleri olan 10 maddeden oluşmaktadır. Faktör analizi çalışmasında maddelerin toplam varyansın % 64.8'ini açıklayan üç faktörde toplandığını ancak aracın tek boyutlu olarak değerlendirilebileceğini göstermiştir. Farklı etnik köken, meslek ve öğrenci gruplarından elde edilen verilerle bulunan orijinal ölçeğin iç tutarlık katsayıları .85 ile .92 arasında değişmektedir. Üç ay ara ile öğrenci grubunda test-tekrar test katsayısı ise .74'tür.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Tümkaya, Çam ve Çavuşoğlu (2009) tarafından yapılmıştır. Yapılan açıklayıcı faktör analizinde KMO= .91 ve $\chi^2= 1308.33$ ($p < 0.0001$) değerleri elde edilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) sonucunda öz değeri 1.00'dan büyük olan sadece bir faktör ortaya çıkmıştır. Maddelerin ortak varyans değerlerinin ise .29 ile .75 arasında değiştiği görülmüştür. Bu faktörün öz değeri 5.59, varyansın da % 55.92'sini açıklamaktadır. Ölçekte yer alan 10 madde söz konusu faktöre .54 ile .87 arasında değişen değerler ile yüklenmişlerdir. Bu analiz sonucuna göre doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmış ve benzer şekilde bu faktörün öz değeri (5.59) ve varyansı açıklama yüzdesi (55.92) değişmemiştir. Ancak maddelerin ortak varyans değerlerinin .24 ile .75 arasında değiştiği görülmüştür.

Aracın benzer ve farklı yapılar geçerliği için yapılan analizlerde Tükenmişlik Ölçeği Kısa Versiyonu puanlarının Yaşam Doyumu Ölçeği puanlarıyla -.48, Depresyon puanlarıyla .73, Anksiyete puanlarıyla .70 ve Stres puanlarıyla da .70 korelasyon değerleri göstermiştir ($p < .01$). Ölçeğin güvenilirliğine Cronbach Alfa ve test-tekrar test teknikleriyle bakılmıştır. İç tutarlılık güvenilirlik katsayısı .91 ve dört hafta ara ile yapılan test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .70 olarak hesaplanmıştır.

Tükenmişlik puanı 10 maddeye verilen cevaplar toplanıp 10'a bölünmesiyle bulunmaktadır. Elde edilen puan 2.4 veya altındaysa tükenmişlik derecesinin düşük; 2.5 ile 3.4 arasındaysa tükenmişlik tehlikesinin olduğunu; 3.5 ile 4.4 arasında ise tükenmişlik yaşandığını; 4.5 ile 5.4 arasında ise ciddi tükenmişlik problemi olduğu; 5.5 ve üstü puan ise en kısa zamanda profesyonel yardım alınması gerektiğini göstermektedir.

Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği: Öğrencilerin yaşadıkları yabancılaşma duygusunu ölçmek amacıyla Çağlar (2012) tarafından geliştirilen Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği; güçsüzlük 6 madde, kuralsızlık 4 madde, soyutlanmışlık 5 madde ve anlamsızlık boyutunda 5 madde olmak üzere dört alt boyuttan ve toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğe ilişkin iç tutarlılık katsayısı; birinci boyut için .79, ikinci boyut için .75, üçüncü boyut için .76, dördüncü boyut için .76, ölçeğin geneli için .86'dır. Ölçeğe ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan değerler ise şöyledir; $X^2 = 326.96$, $sd = 164$, $X^2 / sd = 1.99$, NNFI = .95, CFI = .95, RMSEA = .05, SRMR = .05, GFI = .91, AGFI = .89, CFI = .95. Ölçekteki 20 maddenin 13 maddesi yabancılaşmanın yaşandığına ilişkin, 7 maddesi ise yaşanmadığına ilişkin ifadeler içermektedir. Maddelerin yanıtlama biçimi "(1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle katılıyorum" şeklinde beş dereceli bir yapıda düzenlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 120, en düşük puan ise 20'dir. Puan aralıkları (1.00-1.79) oldukça düşük, (1.80-2.59) düşük, (2.60-3.40) orta düzeyde, (3.41-4.21) yüksek düzeyde (4.22- 5.00) oldukça yüksek düzeyde yabancılaşmanın yaşandığını ifade etmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılan ölçeklerin uygulamaları 2015 öğretim yılının bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Nicel veriler SPSS 17.5 programıyla analiz edilmiştir. Toplanan veriler t-testi ve Pearson momentler çarpımı korelasyonu teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuçların yorumlanmasında anlamlılık düzeyi .05 olarak ölçüt alınmıştır.

Bulgular

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının frekans ve yüzde değerleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerine ilişkin değerleri

Tükenmişlik Düzeyi	f	%
Çok Düşük	54	25.8
Tehlike Var	75	35.9
Tükenmişlik Yaşıyor	56	26.8
Ciddi Tükenmişlik	22	10.5
Profesyonel Yardım Almalı	2	1.0
Toplam	209	100.0

Tablo 1 incelendiğinde, 209 öğrencinin 54’ünün (%25.8) tükenmişlik puanlarının çok düşük olduğu, 75’inin (%35.9) tükenmişlik tehlikesi yaşadığı, 56’sının (%26.8) tükenmişlik yaşadığı, 22’sinin (%10.5) ciddi düzeyde tükenmişlik yaşadığı ve 2’sinin (%1.0) profesyonel yardıma ihtiyacı olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin cinsiyete göre tükenmişlik düzeyleri ve yabancılaşmanın alt boyutlarına ilişkin bulguları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Tükenmişlik ve Yabancılaşma Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Grup t-testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Tükenmişlik	Kız	112	28.68	9.09	-5.81	p<.05
	Erkek	97	36.39	10.07		
Güçsüzlük	Kız	112	13.09	5.28	-5.82	p<.05
	Erkek	97	18.25	7.47		
Kuralsızlık	Kız	112	13.14	4.65	-5.71	p<.05
	Erkek	97	17.31	5.88		
Soyutlanma	Kız	112	11.39	4.41	-5.69	p<.05
	Erkek	97	15.63	6.30		
Anlamsızlık	Kız	112	10.99	4.04	-4.68	p<.05
	Erkek	97	13.87	4.78		

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değiştiği görülmektedir ($t(207)=-5.81, p<.05$). Ortalamalara bakıldığında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre tükenmişlik düzeylerinin anlamlı bir şekilde yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Aynı şekilde yabancılaşmanın dört alt boyutu olan; güçsüzlük ($t(207)=-5.82, p<.05$), kuralsızlık ($t(207)=-5.71, p<.05$), soyutlanma ($t(207)=-5.69, p<.05$) ve anlamsızlık ($t(207)=-4.68, p<.05$) alt boyutlarında da erkek öğrenciler lehine anlamlı bir sonuç elde edilmiştir. Sonuçlar dikkate alındığında erkek öğrencilerin kızlara göre hem daha fazla tükendikleri, hem de daha fazla yabancılaşma yaşadıkları söylenebilir.

Öğrencilerin sınıfa göre tükenmişlik düzeyleri ve yabancılaşmanın alt boyutlarına ilişkin bulguları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: Tükenmişlik ve Yabancılaşma Alt Boyutlarının Sınıf Değişkenine Göre Bağımsız Grup t-testi Sonuçları

Değişkenler	Sınıf	N	X	Ss	t	p
Tükenmişlik	Birinci	110	30,76	10,02	-2,24	p<.01
	Dördüncü	99	33,92	10,35		
Güçsüzlük	Birinci	110	14,42	5,81	-2,39	p<.01
	Dördüncü	99	16,67	7,71		
Kuralsızlık	Birinci	110	13,89	5,03	-3,30	p<.05
	Dördüncü	99	16,40	6,01		
Soyutlanma	Birinci	110	12,54	5,17	-2,17	p<.01
	Dördüncü	99	14,26	6,26		
Anlamsızlık	Birinci	110	11,60	4,25	-2,41	p<.05
	Dördüncü	99	13,13	4,94		

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinin sınıfa göre anlamlı bir şekilde değiştiği görülmektedir ($t(207)=-2.24, p<.01$). Ortalamalara bakıldığında dördüncü sınıf öğrencilerinin, birinci sınıf öğrencilerine göre tükenmişlik düzeylerinin anlamlı bir şekilde yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Aynı şekilde yabancılaşmanın dört alt boyutu olan; güçsüzlük ($t(207)=-2.39, p<.01$), kuralsızlık ($t(207)=-3.30, p<.05$), soyutlanma ($t(207)=-2.17, p<.01$) ve anlamsızlık ($t(207)=-2.41, p<.05$) alt boyutlarında da dördüncü sınıf öğrencileri lehine anlamlı bir sonuç elde edilmiştir. Sonuçlar dikkate alındığında dördüncü sınıf öğrencilerinin, birinci sınıf öğrencilerine göre tükenmişlik ve yabancılaşma düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin tükenmişlik düzeyleri ve yabancılaşmanın alt boyutlarına ilişkin korelasyon sonuçları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Tükenmişlik ve Yabancılaşmanın Alt Boyutlarına İlişkin Korelasyon Sonuçları

Ölçekler	N	Güçsüzlük	Kuralsızlık	Soyutlanma	Anlamsızlık
Tükenmişlik	209	.57**	.45**	.53**	.46**

**p<0.01

Korelasyon değerleri incelendiğinde tükenmişlik ile yabancılaşmanın; güçsüzlük (r= .57), kuralsızlık (r= .45), soyutlanma (r= .53) ve anlamsızlık (r= .46) alt boyutları arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle tükenmişlik artarken yabancılaşmanın da arttığı söylenebilir.

Tartışma ve Yorum

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenliği öğrencilerinin 54’ünün tükenmişlik puanlarının çok düşük olduğu, 75’inin tükenmişlik tehlikesi yaşadığı, 56’sının tükenmişlik yaşadığı, 22’sinin ciddi düzeyde tükenmişlik yaşadığı ve 2’sinin profesyonel yardıma ihtiyacı olduğu bulunmuştur. Sonuçlardan öğrencilerin daha çok tükenmişlik tehlikesi yaşadığı anlaşılmaktadır. Bunu tükenmişlik yaşayanlar izlemektedir. Bu bulgu öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinin incelendiği diğer çalışma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Tümkiye ve Çavuşoğlu’nun (2010) sınıf öğretmenliği dördüncü sınıf öğrencilerinde tükenmişlik düzeylerini inceledikleri araştırmada da çoğunluğun tükenmişlik tehlikesi yaşadığı belirlenmiştir. Balkıs vd. (2011) araştırmasında öğretmen adaylarının çoğunlukla orta düzeyde tükenmişlik yaşadığını bildirmiştir. Sarıgöz ve Çermik (2012) meslek yüksek okulu öğrencilerinde tükenmişlik düzeyinin yüksek olduğunu bulmuştur. Benzer sonuçları dayanarak öğrencilerin birçok etkene bağlı olarak düzeyleri farklı olsa da tükenmişlik sendromunu yaşadıkları söylenebilir. Özellikle öğretmen adaylarının meslek yaşamına başlamadan önce tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi daha sonraki meslek yaşamında eklenecek olumsuz çalışma koşulları ve sorunlarla çok daha ciddi bir boyuta ulaşmasının önlenmesi açısından önem taşımaktadır. Tükenme süreci bireylerde sayısız olay ve olumsuzluğun göreceli bir birikimi sonucu oluşmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının hem kendi hem de toplumun ruh sağlığını korumak adına önlemlerin alınması gerekmektedir.

Öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinde cinsiyete göre erkekler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde cinsiyetin tükenmişliğin güçlü bir yordayıcısı olmadığı görülmektedir. Bazı araştırmalar; kadınların (Doğan ve Eser, 2015; Salmela-Aro vd., 2008), bazı araştırmalar ise; erkeklerin daha fazla tükenmişlik

yaşadıklarını (Aypay ve Sever, 2015; Uludağ ve Yaratın, 2010; Yang, 2004), bazı çalışmalar da her iki cinsiyetin tükenmişliklerinin eşit oranlarda olduğunu (Küçükşüleymanoğlu ve Onuray Eğilmez, 2013; Sarıgöz ve Çermik, 2012; Santen vd., 2010; Sepehrmanesh vd., 2010; Tümkiye ve Çavuşoğlu, 2010) belirtmektedir. Fakat genel olarak çalışmalar erkeklerin duyarsızlaşmasının daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır (Balkıs vd., 2011; Büyükarıkın ve Büyükarıkın, 2015; Gündüz vd., 2012; Çapri ve Yedigöz Sönmez, 2013; Memiş, 2011). Erkek öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinin kız öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinden yüksek olması cinsiyetten ziyade cinsiyet rolleri ile ilişkili olabilir. Cinsiyet farklılıkları ile ilgili çalışmalar her iki cinsiyetin farklı sosyalleşme süreçlerinden geçtiğini vurgulamaktadırlar. Erkek rolünün güç, bağımsızlık, ayrı olma, kolay incinmeye gibi vurgulara sahip olmasından ötürü duyarsızlaşmanın erkeklerin bastırılmış duygularını yansıtıyor olabileceği söylenmektedir. Ayrıca erkeklik rolü olan hedefe odaklı düşünme sistemidir. Erkekler yarışmacıdır ve erkeklik hisleri başarı odaklıdır, duyarsızlaşmaları rakiplere güvenmeme düşüncesinden de kaynaklanabilir. Bu özellikle tehdit ve stres altında kişiyi antisosyal ve saldırgan hislere götürebilir (Memiş, 2011)..

Araştırmada yabancılaşmanın tüm alt boyutlarında erkekler lehine anlamlı bir sonuç çıkmıştır. Ataş ve Ayık'ın (2013) öğretmen adaylarında yabancılaşma ile ilgili yaptıkları çalışmada erkek öğretmen adaylarının kız öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek düzeyde okula yabancılaşma yaşadıkları bildirilmiştir. Benzer şekilde Polat vd. (2015), öğretmen adaylarında okula yabancılaşma ve akademik öz-yeterlik ile ilgili yaptıkları çalışmada erkek öğretmen adaylarının okula yabancılaşma düzeylerinin kadın katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğunu saptamışlardır. Şimşek ve Akdemir (2015) üniversite öğrencilerinde okula yabancılaşma adlı çalışmalarında erkek öğrencilerin anlamsızlık, güçsüzlük ve sosyal uzaklık alt boyutlarında kız öğrencilere göre daha fazla yabancılaşma yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Ancak erkek ve kız öğretmen adaylarının sosyal uzaklık puanları arasında anlamlı farklılaşma gözlememiştir. Bu bulgulara karşın, Bayhan (1995), üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada, kızlarda sosyal anomi ve yabancılaşma davranışının, erkeklere oranla daha fazla görüldüğünü bulmuştur. Farklı yaş gruplarındaki öğrencilerle yürütülen çalışmalarda da çoğunlukla erkek öğrencilerin, toplam yabancılaşma ile güçsüzlük, kuralsızlık ve soyutlanma alt boyutlarına ilişkin puanlarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğunu bildirdiği saptanmıştır (Lane ve Daugherty 1999; Arastaman 2006; Uzun Yüksek, 2006; Yiğit, 2010; Sarı, 2015). Bu sonuçlara göre, tükenmişlik ve yabancılaşma açısından erkek öğrencilerin daha riskli bir grubu oluşturduğu dikkat çekmektedir.

Araştırmada son sınıf öğrencilerinin tükenmişlik düzeyleri birinci sınıf öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur. Değişik bölüm ve öğretim kademelerindeki öğrencilerle yapılan tükenmişlik çalışmalarının büyük bir kısmında sınıf düzeyi arttıkça tükenmişlik düzeyinin de arttığı saptanmıştır (Aypay ve Sever, 2015; Küçükşüleymanoğlu ve Onuray Eğilmez, 2013; Kutsal, 2009; Balkıs vd., 2011; Gündüz vd., 2012; Çapri ve Yedigöz Sönmez, 2013; Memiş, 2011). Benzer bir sonuç yabancılaşmanın alt boyutları için de elde edilmiştir. Tüm alt boyutlarda son sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerine oranla daha fazla okula yabancılaşma yaşadıkları anlaşılmıştır. Aynı şekilde Ataş ve Ayık (2013) da son sınıf öğrencilerinin diğer öğrencilere göre daha fazla yabancılaştıklarını bildirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında üst sınıflardaki öğrencilerin alt sınıflardakilere göre tükenme ve yabancılaşmaya daha yatkın oldukları söylenebilir. Birçok üniversite öğrencisi gibi eğitimini tamamlayarak iş yaşamına adım atacak olan sınıf öğretmenliği öğrencileri mezun olduktan sonra girecekleri KPSS nedeniyle psikolojik sorunlar yaşamakta ve zorlanmaktadır. Bu zorlanmalar depresyon, kaygı ve umutsuzluk düzeyini büyük oranda arttırmaktadır (Tümekaya vd., 2007). Tükenmişlik kavramının strese dayalı bir kavram olduğu düşünülürse, öğretmen adaylarının tükenmişlik yaşaması da kaçınılmaz olmaktadır. İşsiz kalma kaygısı nedeniyle, son sınıfta dersler yerine sınava odaklanan öğrencilerin okulla bağları zayıflamakta, tükenmişlik ve yabancılaşma düzeyleri artmaktadır.

Bu çalışma tükenmişlik ve yabancılaşma arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Her iki konu ile ilgili olarak yapılan araştırmalar öğrenci tükenmişliği ve eğitimde yabancılaşmanın ortaya çıkmasına neden olan faktörlerin ortak olduğu gözlenmiştir. Bu ortak nedenler; eğitimde öğrenci katılımının düşüklüğü, fiziksel düzenlemelerin yetersizliği, merkezi yönetim anlayışı, öğrencinin eğitime ve sonucuna ilişkin inancı, öğretmenlerin tutumu, aile, sosyal destek yetersizliği stres ve başarı kaygısı gibi çok geniş bir şekilde ifade edilmektedir (Çam, vd., 2014; Yılmaz ve Sarpkaya, 2009). Bu nedenle okullarda alınacak önlemler hem tükenmişliğin hem de yabancılaşmanın birlikte azalmasına katkı sağlayacaktır. Elde edilen bulgulardan yola çıkıldığında erkek ve dördüncü sınıf öğrencilerine tükenmişlik ve yabancılaşma ile başa çıkabilmeleri için psikolojik danışma hizmetlerinin verilmesi önerilebilir. Ancak amaç öğrencilerin bunları yaşamadan ilk yıllardan itibaren gerekli önlemlerin alınması olmalıdır. Bu çerçevede rehberlik hizmetlerinin daha etkin bir hale getirilerek, tüm öğrencilere, okullarını daha fazla sevmeleri, kendilerini değerli hissetmeleri ve kaygılarını azaltabilmeleri konusundaki çalışmaların yapılması önerilebilir. Öğretmen yetiştiren tüm kurumlarda tükenmişlik ve yabancılaşmanın nedenleri öğretmen adaylarına tanıtılmalı, süreçleri

hakkında bilgi verilmeli, sonuçlarından haberdar edilmeli ve belirtilerine karşı duyarlı olup tedbirli olmaları sağlanarak, başa çıkabilme becerileri öğretilmelidir.

Kaynakça

- Arastaman, G. (2006). Ankara ili lise birinci sınıf öğrencilerinin okula bağlılık durumlarına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ardıç, K. ve Polatçı, S. (2008). Tükenmişlik sendromu akademisyenler üzerine bir uygulama. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 69-96.
- Ataş, Ö. ve Ayık, A. (2013). Öğretmen adaylarında okula yabancılaşma. *Turkish Studies*, 8(8), 103-122.
- Atli, A., Keldal, G. ve Sonar, O. (2015). Üniversite öğrencilerinin yabancılaşma ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(29), 149-160.
- Aydın, S. ve Akar, H. (2015). Öğretmen adaylarının yabancılaşma düzeylerine fakülte yaşam niteliğinin etkisinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 161-172.
- Ayık, A. ve Atas-Akdemir, Ö. (2015). Öğretmen adaylarının okul yaşam kalitesi ve okula yabancılaşma algıları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 21(4), 429-452.
- Aypay, A. ve Eryılmaz, A. (2011a). Lise öğrencilerinin derse katılmaya motive olmaları ile okul tükenmişliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 26-44.
- Aypay, A. ve Sever, M. (2015). School as if a workplace: exploring burnout among high school students. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(2), 460-472.
- Balkıs, M., Duru, E., Buluş, M. ve Duru, S. (2011). Tükenmişliğin öğretmen adayları arasındaki yaygınlığı, demografik değişkenler ve akademik başarı ile ilişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2011(I), 151-165.
- Bask, M. ve Salmelo-Aro, K. (2012). Burned out to dropout: Exploration the relationship between school burnout and school dropout. *European Journal of Psychology of Education*, 28, 511-528. doi: 10.1007/s10212-012-0126-5
- Bayhan, V. (1995). *Üniversite gençliğinde anomi ve yabancılaşma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Bekhet, A. K., Elguenidi, M. ve Zauszniewski, J. A. (2011). The effects of positive cognitions on the relationship between

- alienation and resourcefulness in nursing students in Egypt. *Journal of Issues in Mental Health Nursing*, 32, 35-41.
- Bilge, F., Tuzgöl, Dost, M. ve Çetin (2014). Lise öğrencilerinde tükenmişliği ve okul bağlılığını etkileyen faktörler: çalışma alışkanlıkları, yetkinlik inancı ve akademik başarı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(5), 1709-1727.
- Büyükarıkan, B. ve Büyükarıkan, U. (2015). Fen bilimleri enstitülerinde lisansüstü eğitimi alan öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 459-478.
- Case, J. M. (2008). Alienation and engagement: Development of an alternative theoretical framework for understanding student learning. *Higher Education*, 55, 321-332.
- Çağlar, Ç. (2012). Öğrenci yabancılaşma ölçeğinin (ÖYÖ) geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(166), 195-205.
- Çam, Z., Deniz, K. Z. ve Kurnaz, A. (2014). Okul tükenmişliği: algılanan sosyal destek, mükemmeliyetçilik ve stres değişkenlerine dayalı bir yapısal eşitlik modeli sınaması. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(173), 313-327.

- Çapri, B. ve Yedigöz Sönmez, G. (2013). Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 195-218.
- Çapri, B. ve Yedigöz Sönmez, G. (2013). Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 195- 218.
- Çapulcuoğlu, U. ve Gündüz, B. (2013). Öğrenci tükenmişliğini yordamada stresle başa çıkma, sınav kaygısı, akademik yetkinlik ve anne-baba tutumları. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 3(1), 201-218.
- Çapulcuoğlu, U. ve Gündüz, B. (2013b). Lise öğrencilerinde tükenmişliğin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü ve algılanan akademik başarı değişkenlerine göre incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 12-24.
- Dahlin, M., Joneborg, N. ve Runeson, B.(2007). Performance- based self esteem and burnout in a cross sectional study of medical students. *Medical Teacher*, 29(1), 43-48.
- Doğan, H. ve Eser, M. (2015). Meslek yüksekokulu bankacılık ve sigortacılık öğrencilerinin tükenmişlik düzeyinin belirlenmesine yönelik bir çalışma. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi (E-JOIR)*, 3 ,Özel Sayı ,125-132 .
- Erimez, C. (2012). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında fakültelerine yabancılaşmalarının rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Erimez, C. ve Gizir, S.(2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında fakültelerine yabancılaşmalarının rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 13-26.
- Erjem, Y. (2005). Eğitimde yabancılaşma olgusu ve öğretmen: Lise öğretmenleri üzerine sosyolojik bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 395-415.
- Eryılmaz, A. ve Burgaz, B. (2011). Özel ve resmi lise öğretmenlerinin örgütsel yabancılaşma düzeyleri. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 271-286.
- Freudenberger, H. J. (1974). Staff burnout. *Journal of Social Issues*, 30, 159-165.
- Frydenberg, E. ve Lewis, R. (2004). Adolescents least able to cope: How do they respond to their stresses? *British Journal of Guidance & Counselling*, 32, 25-37.
- Gedik, A. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi bağlamında okula yabancılaşma. Yayınlanmamış Yüksek

- Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Gündüz, B., Çapri, B. ve Gökçakan, Z. (2012). Üniversite öğrencilerinin tükenmişlik düzeyinin incelenmesi, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 38-55.
- Hascher, T. ve Hagenauer, G. (2010). Alienation from school. *International Journal of Educational Research*, 49(6), 220-232.
- Jacobs, S. ve Dodd, D. (2003). Student burnout as a function of personality, social support and workload. *Journal of College Student Development*, 44, 291-303.
- James, R. (1998). The perceived effects of social alienation on Black college students enrolled at a Caucasian southern university. *College Student Journal*, 32(2), 228-239.
- Katıtaş, S. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde okula yabancılaşma ve okulu bırakma eğilimi: Şanlıurfa ili örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Kocayörük, E. (2006). Lise öğrencilerinin yabancılaşmaları ile anne-baba ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 5(17),92-111.
- Kutsal, D. (2009). *Lise öğrencilerinin tükenmişliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçüksüleymanoğlu, R. ve Onuray Eğilmez, H. (2013). Müzik öğretmeni adaylarının tükenmişlik düzeyleri: Uludağ üniversitesi örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 905-923.
- Lane, E. J. ve Daugherty, T. K. (1999). Correlates of social alienation among college students. *College Student Journal*, 33(1), 7-9.
- Levin, W. L. (1994). *Sociological ideas: Concepts and applications*. California: Wadsworth Publishing Company.
- Lewis, J. (2009). *Social alienation, self efficacy, and career goals as related to the academic performance of college sophomores*. Unpublished doctoral dissertation, Marywood University.
- Mann, S. J. (2001). Alternative perspectives on the student experience: Alienation and engagement. *Studies in Higher Education*, 26(1), 7-19.
- Maslach, C. (1976). Burnout. *Human Behavior*, 5, 16-22.
- Memiş, Ç.Ö. (2011).Trakya üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde sosyal anksiyete bozukluğu ve belirtileri ile tükenmişlik düzeylerinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Özdemir, Y. ve Özdemir, M. (2015). Eğitim stresi ve benlik saygısının ortaokul öğrencilerinin okul tükenmişliği üzerindeki doğrudan

- ve dolaylı etkileri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6(2), 1-10.
- Özsarı, M. P. (2015). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin okula yabancılaşma ve sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Pines, A. M. (2005). The burnout measure short version (BMS). *International Journal of Stress Management*, 12(1), 78-88.
- Pisarik, C. T. (2009). Motivational orientation and burnout among undergraduate college students. *College Student Journal*, 43(4), 1238-1252.
- Polat, M., Dilekmen, M. ve Yasul, A. F. (2015). Öğretmen adaylarında okula yabancılaşma ve akademik öz-yeterlik: Bir chaid analizi incelemesi *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, (4), 214-232.
- Salmela-Aro, K., Savolainen, H. ve Holopainen, L. (2009). Depressive symptoms and school burnout during adolescence: Evidence from two cross-lagged longitudinal studies. *Journal of Youth and Adolescence*, 38, 1316-1327.
- Salmelo-Aro, K., Kiuru, N.ve Nurmi, J. E. (2008). The role of educational track of adolescents' school burnout: A longitudinal study. *British Journal of Educational Psychology*, 78, 663-689.
- Santen, S. A., Holt, D. B., Kemp, J. D. ve Hemphill, R. R. (2010). Burnout (in Salmelo-Aro, K. & Tolvanen, A. & Erik-Nuirm, J. (2009). Medical students: Examining the prevalence and associated factors. *Southern Medical Journal*, 103(8), 758-763
- Sarı, M. P. (2015). İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf öğrencilerinin okula yabancılaşma ve sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Sarıgöz, O. ve Çermik, Y. (2012). Maslow'un tükenmişlik ölçeği ile myo öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerinin belirlenerek değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 116-122.
- Schaufeli, W. B. ve Salanova M. (2007). Efficacy or inefficacy, that's the question: Burnout and work engagement, and their relationships with efficacy beliefs. *Anxiety, Stress, and Coping*, 20 (2), 177-196.
- Schaufeli, W. B. ve Taris, T. W. (2005). The conceptualization and measurement of burnout: Common ground and words apart. *Work & Stress*, 19(3), 256-262.
- Schaufeli, W. B., Martínez, I. M., Marqués-Pinto, A., Salanova, M.ve Bakker, A. B. (2002a). Burnout and engagement in university students: A cross-national study. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33(5), 464-481.

- Schaufeli, W. B., Salanova, M., Gonzalez-Roma, V.ve Bakker, A. (2002b). The measurement of burnout and engagement: A confirmatory factor analytic approach. *Journal of Happiness Studies*, 3, 71-92.
- Schrami, K., Peski, A., Grossi, G.ve Simonsson-Sarnecki, M. (2011). Stress symptoms among adolescents: the role of subjective psychosocial conditions, life style and self-esteem. *Journal of Adolescence*, 34(5), 987-996.
- Sepehrmanesh, Z., Ahmadvand, A., Akasheh, G., ve Saei, R. (2010). Prevalence of burnout in senior medical students. *European Psychiatry*, 25, Supplement 1, 723
- Shirom, A.ve Ezrach, Y. (2003). On the discriminant validity of burnout, depression and anxiety: Are-examination of the burnoutmeasure. *Anxiety, Stress, and Coping*, 16, 83-97.
- Simmons, B. L., Gooty, J., Nelson, D. L. ve Little, L. M. (2009). Secure attachment: Implications for hope, trust, burnout, and performance. *Journal of Organizational Behavior*, 30, 233-247.
- Soncu, E. (2010). *Psychiatric symptomatology, attachment style, and burnout among mental health professionals in Turkey*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sungur, A. (2013). Ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin okul yurtlarındaki yaşamı ve yabancılaşma. Sosyoloji Alanı Ortaöğretim Öğrencileri Arası Proje Yarışması, Tübitak.
- Şimşek, H. ve Ataş-Akdemir, Ö. (2015). Üniversite öğrencilerinde okula yabancılaşma. *Curr Res Educ*, 1(1), 1-12.
- Tolan, B. (1980). *Çağdaş toplumun bunalımı anomi ve yabancılaşma*. Ankara: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları.
- Tümkaya, S. Aybek, B. ve Çelik, M.(2007). KPSS'ye girecek öğretmen adaylarındaki umutsuzluk ve durumluk-sürekli kaygı düzeylerini yordayıcı değişkenlerin incelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi(KUYEB)*, 7(2), 953-974.
- Tümkaya, S. ve Çavuşoğlu, İ. (2010). Sınıf öğretmenliği son sınıf öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (2),468-481.
- Tümkaya, S.,** Çam, S. ve Çavuşoğlu, İ. (2009). Tükenmişlik ölçeği kısa versiyonu'nun Türkçe'ye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 387-398.
- Türk, F. (2010). *Lise Öğrencilerinin Eğitimde Yabancılaşma Sorunu: Ankara İli Yenimahalle İlçesi İki Genel Lise Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uludağ, O. ve Yaratan, H. (2010). The Effect of burnout on engagement: An empirical study on tourism students. *Journal*

- of Hospitality, Leisure, Sport, & Tourism Education*, 9 (1), 13-23.
- Uzun Yüksek, Ö. (2006). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerine etki eden sosyo-demografik değişkenlerin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Yang, H-J. (2004). Factors affecting student burnout and academic achievement in multiple enrollment programs in Taiwan's technical-vocational colleges. *International Journal of Educational Development*, 24(3), 283-301.
- Yang, H-J.ve Farn, C. K. (2005). An investigation the factors affecting MIS students burnout in technical-vocational college. *Computers in Human Behavior*, 21(6), 917-932.
- Yılmaz, S. ve Sarpkaya, P. (2009). Eğitim örgütlerinde yabancılaşma ve yönetimi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6, 314-333.
- Yiğit, S. (2010). *İlköğretim 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Zhang, Y., Gan, Y.ve Cham, H. (2007). Perfectionism, academic burnout and engagement among Chinese college students: A structural equation modeling analysis. *Personality and Individual Differences*, 43, 1529-1540.